

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Arbeiders en arbeidersbeweging in de Ghanese Revolutie: de vakbonden

Konings, P.J.J.

Citation

Konings, P. J. J. (1984). Arbeiders en arbeidersbeweging in de Ghanese Revolutie: de vakbonden. *Ghana Nieuwsbrief*, 10, 27-38. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4590>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4590>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

deel 2: DE VAKBONDEN

piet konings

In de vorige Ghana Nieuwsbrief beschreef Piet Konings de ontwikkeling van de arbeidersverdedigingskomité's en de rol die zij, sinds de coup van 1981, speelden in bedrijven en nationale politiek.

In dit tweede deel analyseert hij de positie van de vakbonden, waarbij hij met name ingaat op de tegenstellingen tussen de Ghanese vakcentrale, de Ghana Trade Union Congress (GTUC), en de meer radikale groeperingen verenigd in de Association of Local Unions (ALU).

Direkt na de coup van 31 december 1981 ontspon zich een machtsstrijd tussen de gevestigde leiding van de Ghanese vakcentrale, de Ghana Trade Union Congress (GTUC), en de zeventien nationale bonden en radikale groeperingen van arbeiders, met name in staatsbedrijven, zoals de Ghana Industrial Holding Corporation (GIHOC). Het merendeel van deze bedrijven is gevestigd in het Accra-Tema gebied. De bonden en groeperingen opereerden aanvankelijk onder de naam Arbeiders Solidariteits Front (Workers' Solidarity Front), maar later namen zij de naam Associatie van Lokale Bonden (Association of Local Unions, ALU) aan.

ALU-leden beschuldigden de gevestigde leiders van de GTUC ervan opportunistische arbeiders-aristokraten en bureaukraten te zijn, ver verwijderd van de grote massa van arbeiders. Het gevestigde leiderschap binnen de vakbeweging zou zich op ondemokratische wijze in zijn machtspositie handhaven en beslissingen nemen. Bovendien zou het ook korrupt zijn: GTUC-leiders, die zich onder de regering van Hilla

Limann (1979-1981) het monopolie-recht ten aanzien van de verdeling van essentiële goederen aan arbeiders hadden verworven, zouden zich via dat monopolie-recht verrijkt hebben ten koste van de arbeiders.

Nauw verbonden met de ALU was Joachim Amartey Kwei, de arbeidersvertegenwoordiger in de regerende Voorlopige Nationale Defensieraad (Provisional National Defence Council, PNDC).

Kwei had als voormalig sekretaris van de GIHOC Workers Union op 5 juni 1981 een historische demonstratie van GIHOC arbeiders geleid. Deze demonstratie was gericht tegen de GIHOC, de regering van Limann en het parlement, maar ook tegen de GTUC, die niet genoeg opkwam voor de belangen van haar leden.

Kwei's nauwelijks verholen steun aan de ALU was vaak een bron van irritatie voor Rawlings en andere PNDC-leden. Zij vreesden dat, hoewel zij een 'revolutionaire' hervorming van de vakbeweging steunden, Kwei's 'ondiplomatieke' optreden en onvoorzichtig manoeuvreren de PNDC zouden kunnen compromiteren in nationale en internationale kringen.

hoofdkwartier GTUC gesloten

Op 8 januari 1982 werd door GTUC, als blijk van ondersteuning van het nieuwe bewind, een massale arbeidersdemonstratie uitgeroepen. De ALU riep de arbeiders op deze door 'opportunistische' en 'huichelachtige' GTUC-leiders georganiseerde demonstratie te boycotten. Maar aan de oproep van de ALU werd door de meerderheid van de arbeiders geen gehoor gegeven. Tijdens de demonstratie werd A.M. Issifu, die reeds vanaf 1971 sekretaris-generaal van de GTUC was, door ALU-aanhangers gemolesteerd.

Het hoofdkwartier van de GTUC in Accra, de Hall of Trade Unions, werd daarop gesloten en onder zware bewaking gesteld van de politie. ALU-leden eisten het aftreden van de GTUC-lei-

ders en de leiders van de zeventien nationale bonden.

De PNDC nodigde de ALU en de GTUC uit voor een gesprek met twee PNDC-vertegenwoordigers, Kwei en Chris Atim, op het GTUC hoofdkwartier op 29 januari 1982. Het was voornamelijk vanwege de gespannen situatie en de vrees voor dwang van de kant van de ALU dat de GTUC-leiders geen gehoor durfden te geven aan deze uitnodiging. Waarschijnlijk werd de afwezigheid van de GTUC op deze bijeenkomst door de PNDC uitgelegd als bewijs van gebrek aan bereidheid tot samenwerking om tot een oplossing van het konflikt te komen.

konflikt verscherpt

Twee dagen daarna gaf de PNDC in elk geval gehoor aan een van de eisen van de ALU. Zij besloot de banksaldo's van de GTUC, de nationale bonden en van de nationale leiders te bevriezen. Hierop besloot Issifu om met ingang van 1 februari 1982 ontslag te nemen als sekretaris-generaal van de GTUC. Enkele andere nationale leiders volgden zijn voorbeeld. Zijn opvolger, J.R. Baiden, probeerde aanvankelijk tot een vergelijk te komen met de ALU. Het antwoord van de ALU was echter de 'kidnapping' van Baiden en vier andere GTUC-leiders. Zij werden naar Gondar Barracks gebracht, waarbij het bijna tot een gevecht kwam tussen ALU-aanhangers en leden van de bond van Baiden, de Maritime and Dockworkers Union (MDU), die 'hun man' kwamen ontzetten.

Baiden's laatste poging om de GTUC een 'revolutionair' gezicht te geven door op 27 april 1982 met veel fanfare een GTUC-programma getiteld: 'TUC-Werkgroep voor Produktiviteit en Aktie' (TUC Task Force for Productivity and Action), aan te kondigen, werd door de ALU in de kiem gesmoord.

Twee dagen later werd GTUC hoofdkwartier in

RICHARD BAIDEN

Accra met geweld bezet door de ALU. GTUC-leiders en leiders van de nationale bonden werden afgezet en de GTUC-konstitutie verdaagd. De in het GTUC hoofdkwartier aanwezige nationale vakbondsleiders werden ernstig mishandeld en aansluitend voor een week vastgezet op het politiestation te Legon. Zij werden pas vrijgelaten na betaling van een borgsom van 100.000 cedis per persoon en inbeslagname van ieders paspoort.

Baiden vluchtte naar het buitenland, waar hij in staat bleek het Internationaal Verbond van Vrije Verenigingen (IVVV) te bewegen een officiële klacht in te dienen bij de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) te Genève over ernstige schending van IAO-konventies door de Ghanese staat.

rawlings geen interventie

Op 1 mei 1982, de internationale dag van de arbeid, sprak Rawlings een vernietigend oordeel uit over de Ghanese vakbeweging en haar leiderschap. Hij deed dat in een radio-toespraak:

"Het systeem en de structuur van de vakbond is, in plaats van op te komen voor de belangen van de arbeiders, geworden tot een bureaucratisch diktatorschap,

dat gedomineerd wordt door opportunisme en ongevoeligheid voor de echte omstandigheden van de arbeiders... Terwijl de gewone arbeider niet eens kon voorzien in de meest elementaire levensbehoeften, handelden sommige vakbondsleiders ten gunste van hun eigen portemonnee en in goederen die ze verkregen hadden in naam van de arbeiders."

Toch bleef Rawlings een belangrijke rol toekennen aan de vakbeweging in de 'revolutie', op voorwaarde echter dat de vakbeweging opnieuw georganiseerd zou worden. Deze herorganisatie zou echter niet van boven, door de staat, opgelegd worden. Rawlings heeft in de eerste maanden van zijn bewind herhaaldelijk benadrukt dat de staat niet zou interveniëren in vakbondsangelegenheden. De herorganisatie zou tot stand moeten komen door middel van democratische initiatieven binnen de vakbeweging zelf:

"Al van oudsher hebben vakbonden duidelijke en belangrijke functies gehad en zij zullen die blijven houden... Een revolutionaire reorganisatie van de georganiseerde arbeidersbeweging hangt daarom, wat de PNDC betreft, volledig af van de democratische initiatieven van de arbeiders zelf."

Deze 1 mei-rede volgde op een van de woeligste perioden in de geschiedenis van de Ghaneese vakbeweging -de periode januari-mei 1982- kulminerend in de overname van de Ghaneese vakcentrale, de GTUC, door lokale radicale arbeidersgroeperingen in het Accra-Tema-gebied op 29 april 1982. Het was een periode, waarin pogingen om tot een herorganisatie van de vakbeweging te komen niet gebaseerd leken te zijn op democratische initiatieven, maar eerder gestoeld op gewelddadige acties. Van enige vorm van neutraliteit van de kant van de staat bij deze acties viel weinig te bespeuren. Integendeel, zonder actieve staatssteun zouden deze acties waarschijnlijk weinig kans van slagen hebben gehad.

protesten

Op 3 mei 1982, twee dagen nadat Rawlings in zijn 1 mei-rede had verklaard dat de staat zich niet zou bemoeien met vakbondsangelegenheden, maakte J.A. Kwei bekend dat een Interim Management Comité van de GTUC ingesteld zou worden. Deze zou de GTUC moeten beheren totdat er nieuwe GTUC-verkiezingen zouden worden uitgeschreven onder een nieuwe grondwet. Ook zouden er nieuwe Interim Management Comité's moeten komen voor de zeven-tien nationale bonden.

Tegen deze ontwikkelingen kwamen vaak felle protesten van de kant van de nationale en lokale bonden, met name van buiten het Accra-Tema-gebied. Veel vakbondsleiders en leden deelden de grieven van de ALU ten aanzien van de GTUC en nationale leiders, maar kozen voor de weg van democratische besluitvorming en verkiezingen in plaats van geweld om de noodzakelijk geachte hervormingen binnen de

vakbeweging te verwezenlijken.
Leden van de Centrale Regionale Raad van Arbeid (Central Regional Council of Labour) veroordeelden in een persverklaring:

"de vernielzuchtige en verdeeldheid zaaiende daden van de zogenoemde Association of Local Unions (ALU) gericht tegen het huidige bestuur van de GTUC."

In ongeveer dezelfde bewoordingen uitte zich de Commercial Workers of the ICU, beter bekend in Ghanese vakbondskringen als 'Lijst 1221', een bond die notabene in juli 1981 haar ongenoegen had kenbaar gemaakt met het GTUC-leiderschap door te weigeren om nog langer vakbondskontributie aan de GTUC af te dragen.

verslechtering levensstandaard

Verschillende bonden, zoals de Ghana Mineworkers Union en de in Sekondi-Takoradi gevestigde Railway and Ports Workers Union (RPWU) -een bond wiens radikaal militantisme een grote stempel heeft gedrukt op de politieke geschiedenis van Ghana (1)- weigerden gehoor te geven aan oproepen van de ALU om de gekozen leiders van de bond af te zetten. Daar kwam nog bij dat het aanvankelijk enthousiasme voor de revolutie en 'Junior Jesus' (zoals Rawlings in de volksmond genoemd werd, red.) onder de arbeiders van Sekondi-Takoradi aanzienlijk bekoeld was in de maanden maart en april 1982. Er vond een geleidelijke verslechtering plaats in de al precaire levensstandaard van de arbeiders na de coup van 31 december 1981. Vakantiegeld werd ingehouden of ingekort. Er bestond grote onzekerheid over de plotselinge gedwongen inlevering van alle bankbiljetten van 50 cedis. Tariefverhandelingen, die geleid zouden hebben tot 20 procent loonsverhoging van de arbeiders, werden door de PNDC gestopt. Al deze punten zijn vervat in een nota, die

op 24 april 1982 tijdens een bijeenkomst van de Distrikt Raad van Arbeid (District Council of Labour) te Sekondi-Takoradi opgesteld werd, en gericht was aan de voorzitter van de PNDC. Een vijf bussen tellende delegatie van arbeiders, die deze nota op 27 april 1982 zou overbrengen naar Accra, werd onderweg door militairen aangehouden. Het grootste deel van de arbeiders werd gevangen genomen en sommigen ernstig mishandeld.

Dit voorval bracht grote beroering teweeg onder de arbeiders in Sekondi-Takoradi en een toenemende terughoudendheid ten aanzien van de 'revolutie' en akties van de ALU, die nauw met de PNDC verbonden scheen te zijn. De leiders van de RPWU konden op hun post blijven tot 15 juni 1982. Hoewel er ondertussen ook een ALU in de Western Region was gevormd, slaagde die er niet in lokale leiders op haar hand te krijgen teneinde nationale leiders te kunnen wippen.

ingrijpen van het leger

Op 15 juni 1982 echter greep het leger in: de leiders van de bond werden vastgezet en de leiding van de bond werd overgedragen aan een Interim Management Komité bestaande uit vertegenwoordigers van de ALU. Na de machtsovername besteedden de nieuwe Interim Management Komité's van de GTUC en de nationale bonden de eerste maanden vooral aan het organiseren van arbeidersbijeenkomsten en bezoeken aan de lokale bonden. Zij wilden de basis voorlichten over de reden van de machtsovername en het beoogde doel: de verdere demokratisering van de vakbeweging. Nadat de basis voldoende geïnformeerd scheen, werd door het Interim Management Komité van de GTUC een speciale noodkonferentie van afgevaardigden van de zeventien nationale bonden belegd op 15-17 oktober 1982 om het mandaat te verkrijgen voor het herstrukturiserings- en demokratiseringsproces van de vakbeweging,

dat ingezet was na 29 april 1982. Dit mandaat werd verkregen en het Interim Management Comité werd gevraagd om richtlijnen voor dit proces uit te vaardigen. De konferentie gaf ook zijn fiat aan de herziening van de GTUC-konstitutie en aan het beheer van de GTUC door het Interim Management Comité totdat nieuwe gezagsdragers gekozen zouden worden.

nieuwe spanningen

Tussen januari en april 1983 werden in de verschillende nationale bonden van de GTUC buitengewone konferenties gehouden, waarop de pogingen tot democratische hervorming en herorganisatie door de Interim Management Comité's van de nationale bonden geëvalueerd werden. Nieuwe konstituties werden uitgevaardigd en nieuwe leiders van de bonden gekozen. Deze buitengewone konferenties van de nationale bonden dienden als een soort prelude voor het aanstaande kongres van de GTUC dat gepland was voor mei 1983.

Op de buitengewone konferenties bleek dat het werk en het leiderschap van sommige Interim Management Comité's niet erg gewaardeerd werd. Zij waren er vaak niet in geslaagd de kloof tussen de basis en de leiding te overbruggen. Ook bleken ze in de praktijk vaak even bureaucratisch te opereren als de door hen afgezette leiders. Leden van de Comité's werden bovendien vaak door de nationale afgevaardigden beschouwd als een soort 'regeringsagenten', die zich al te zeer met het regeringsbeleid identificeerden ten koste van de belangen van de arbeiders.

Het was daarom niet verwonderlijk dat verschillende afgezette leiders weer herkozen werden, zoals A.K.Yankey, de algemeen sekretaris van de Transport, Petroleum and Chemical Workers Union. Deze herverkiezing van oud-leiders bracht in de loop van 1983 grote spanningen en conflicten teweeg binnen de GTUC tussen oude en nieuwe leiders. Dat kwam de wederzijd-

se samenwerking en het werk van de GTUC niet ten goede. Zo kwam het regelmatig voor dat een nationale leider in de pers algemene uitspraken deed over de GTUC, waarvan de andere leiders niet op de hoogte waren of die ze totaal niet onderschreven.

'geen speeches, maar brood'

Duidelijk bleken deze spanningen binnen de GTUC na de uitvaardiging van het budget van april 1983. De voorzitter van het Interim Management Comité, E.K.Aboagye, had bij voorafgaande budgetbesprekingen de minister van Financiën en economische planning, Kwesi Botchwey, verzekerd dat de arbeiders het harde budget zouden aanvaarden. Dit bleek een ernstige misvatting van Aboagye, die inmiddels zo ver van de massa van de arbeiders verwijderd was, dat hij niet in staat bleek hun gevoelens te peilen.

Op een bijeenkomst ter gelegenheid van 1 mei ervoer Aboagye, samen met de aanwezige PNDC-afgevaardigden Ebow Tawiah en Johnny Hansen,

op een pijnlijke wijze dat de arbeiders niet gelukkig waren met het harde budget. Zij werden uitgejouwd en met stenen bekogeld, terwijl de arbeiders schreeuwden: wij willen brood, geen speeches.

Maar ook binnen de GTUC-leiding werd Aboagye's opvatting dat het budget aanvaardbaar was, door de meeste leiders niet gedeeld. Aboagye werd - zoals reeds vaker het geval was geweest - beschuldigd van het nemen van bureaukratische beslissingen en van overdreven regeringssteun. Hij werd daarop door een stel GTUC-leiders gedwongen met de regering te onderhandelen omdat zij (en de basis) geen genoeg wensten te nemen met de door de regering in het budget voorgestelde verhoging van het minimumloon van 12 tot 21,19 cedis. Andere GTUC-leiders, met name de leiders van de Teachers and Educational Workers Union, de Railway Enginemen Union en de Ghana Mineworkers Union, wensten niet deel te nemen aan de onderhandelingen. Zij hadden alle vertrouwen in Aboagye verloren.

oude GTUC-leiders terug

Het geplande GTUC-kongres werd verschillende malen uitgesteld in 1983. Verschillende GTUC-leiders beschuldigden Aboagye ervan tijd te willen rekken om campagne te maken voor zijn geambieerde verkiezing tot sekretaris-generaal van de GTUC. Uiteindelijk vond het toch plaats in de Universiteit van Wetenschap en Technologie te Kumasi van 13-17 december 1983. Op dit kongres werd een nieuwe GTUC-konstitutie aanvaard, die een grotere mate van democratisering binnen de GTUC inhield, en werden verkiezingen gehouden voor het leiderschap van de GTUC.

Zoals te verwachten viel, werden Aboagye en andere AOU-leiders verslagen door de oude GTUC-leiders; A.K. Yankey, de algemene sekretaris van de Transport, Petroleum and Chemi-

cal Workers Union, werd tot sekretaris-generaal gekozen. Frank Dean Adjabeng, die sekretaris was geweest van de Lijst 1221, werd voorzitter.

Aboagye werd verslagen door Yankey, omdat hij zich volgens de nationale afgevaardigden te zeer met de regering geïdentificeerd had. Hij was bereid kompromissen te sluiten met de PNDC met betrekking tot de loonstrijd en de harde economische maatregelen van de regering. In december 1983 werden de prijzen van essentiële goederen weer aanzienlijk verhoogd. Het is te verwachten dat deze nieuwe GTUC-leiders zich niet zo gemakkelijk zullen voegen naar de wensen van de regering. Een duidelijk teken hiervan is al dat Yankey een nieuwe loonronde met de regering eist, waarbij hij niet zou schromen een (dagelijks) minimumloon van ₵ 300 te eisen. Een harde konfrontatie met de PNDC, die beweert zulk een drastische loonsverhoging niet te kunnen aksepteren, is daarbij niet uitgesloten. Bij een dergelijke konfrontatie kan de nieuwe GTUC-leider zeer waarschijnlijk rekenen op steun van een groot deel van de basis, die niet meer kan voorzien in de meest elementaire levensbehoeften en gefrustreerd is in het verloop van de 'revolutie'.

- (1) zie R. Jeffries: Class, Power and Ideology The Railwaymen of Sekondi Cambridge 1978.

